

*В. А. Романенко,
д. е. н., професор, професор кафедри економічної теорії та конкурентної політики
Київського національного торговельно-економічного університету, м. Київ
І. В. Лазебна,
к. е. н., доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Київського національного торговельно-економічного університету, м. Київ*

DOI: 10.32702/2306-6806.2019.3.10

МІЖРЕГІОНАЛЬНА ІНТЕГРАЦІЯ В ПРОМИСЛОВІСТІ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ

*V. Romanenko,
Doctor of Economic Sciences, professor, professor of the Department of Economic Theory and Competition Policy of the
Kiev National University of Trade and Economics, Kyiv
I. Lazebna,
Doctor of Philosophy in Economics, associate professor of the Department of public administration and administration of
Kyiv National University of Trade and Economics, Kyiv*

INTERREGIONAL INTEGRATION IN INDUSTRY AS A FACTOR IN THE FORMATION OF THE ECONOMIC SPACE OF UKRAINE

Виходячи з актуальності міжрегіональної інтерпретації, про щосвідчать законодавчі акти та публікації провідних науковців, проведено аналіз обміну продукцією виробничо-технічного призначення між областями України. Встановлено регіони-лідери за обсягами обміну продукцією та особливості міжрегіонального обміну.

Досліджено вплив галузевих особливостей промисловості на характер міжрегіонального обміну на прикладі добувної (залізна руда) та обробної промисловості (верстати металорізальні).

Виявлено, що обробна промисловість і, зокрема, машинобудування, набагато ширше залучено до міжрегіонального обміну ніж добувна. З урахуванням наявної статистичної інформації зроблена спроба оцінити поточний стан та тенденції обміну продукцією виробничо-технічного призначення. Вказано на неоднозначний вплив процесів децентралізації на міжрегіональний аспект.

Запропоновано заходи з активізації міжрегіонального обміну в сфері статистичної інформації, державного управління, наукових досліджень організації виробництва і подолання міжрегіонального відчуження.

Based on the relevance of the inter-regional interpretation, as evidenced by legislative acts and publications by leading scientists, there were analyzed the peculiarities of the inter-regional exchange of products of industrial and technical purpose and consumer goods among the regions of Ukraine. During the research were studied regions are leaders in terms of exchange of products, and features of interregional exchange. Also were identified separate close links between remote regions. The role of these regions in industrial production of the whole state is determined. The peculiarities of the interregional exchange are determined by the closer cooperation of neighboring or closely located regions, as well as the existence of significant reciprocal supplies between separate distant regions.

There were researched the influence of regional features of industry on the character of interregional exchange on the example of mining and manufacturing industry. In the first case, the exchange between areas of iron ore is considered commodity, and in the second — metal-cutting machine tools. Also were estimated dynamics of production during last two and a half decades. Were researched the influence of the collapse of the manufacturing industry and machine building, which led to the curtailment of interregional ties and the strengthening of the export orientation of the regions for all raw materials.

It is revealed that the manufacturing industry and, in particular, machine building, are much more involved in interregional exchange than extractive. Taking into account the existing statistical information, an attempt was made to assess the current state and trends of the exchange of products for industrial and technical purposes. It is pointed out the ambiguous influence of decentralization processes on the interregional aspect.

A scenario is created that will allow, at its realization, to increase production volumes, and thus reduce the cost per unit of production. Also using it might allow to make a step towards overcoming interregional alienation and ensuring interregional unity of reproductive processes. Were proposed some measures to intensify interregional exchange in the field of statistical information, public administration, scientific research of the organization of production and overcoming interregional alienation.

Ключові слова: продукція виробничо-технічного призначення, міжрегіональний обмін, міжрегіональні зв'язки, промисловість, машинобудування.

Key words: products of industrial and technical purpose, interregional exchange, interregional communications, industry, mechanical engineering.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Складовою частиною державної регіональної політики є дотримання принципу унітарності, який передбачає забезпечення просторової, політичної, економічної, соціальної, гуманітарної цілісності України [1, стаття 3]. Одним із пріоритетів державної регіональної політики є — стимулювання міжрегіональної інтеграції, інтеграції регіональних економічних, інформаційних, освітніх просторів у єдиний загальноукраїнський простір, подолання міжрегіонального відчуження [1, ст. 6].

На важливість національного розподілу праці, і відповідно, міжрегіональну взаємодію вказував видатний німецький вчений Ф. Ліст: "Поділ праці та кооперація продуктивних сил в національному обсязі являються тоді, коли в країні розумова продуктивність знаходиться в правильному співвідношенні з продуктивністю матеріальною, коли в країні сільське господарство, мануфактурна промисловість і торгівля рівномірно і гармонічно розвинені" [2, с. 33].

Автор ґрунтовного дослідження проблем конкурентоспроможності економіки США Р. Лоуренс ставив обробку промисловість в центр регіональної економіки: "Обробна промисловість — розглядається як основа сучасної економіки... центр життєво важливої регіональної економіки..." [3].

Винесення питання міжрегіональної інтеграції в законодавчу площину, а відтак в сферу діяльності уряду обґрунтовується тим, що з набуттям політичної незалежності України, її регіони і надалі були більше орієнтовані в економічній діяльності на колишні господарські зв'язки, які часто будувалися в супереч національним

інтересам України. Особливо в цьому питанні виділялась промисловість, розвиток якої був націлений на задоволення загальносоюзних потреб, і в першу чергу це відносилось до машинобудування і пов'язаних з ним галузей військово-промислового комплексу.

Так, в електронній промисловості 80% обсягу виробленої продукції постачалося за межі України, а підприємства радіопромисловості та приладобудування (споживачі електроніки) приблизно такий же відсоток електронних комплектуючих отримували з інших республік. Доцільність такої кооперації обґрунтовувалася не стільки економічними як політичними розрахунками: тісніше прив'язати економіку України до народногосподарського комплексу СРСР.

Питання побудови із різномірних уламків, часто не пов'язаних між собою єдиного економічного простору і сьогодні не втратило актуальності. З початком військової агресії Росії підприємства машинобудування, які найбільше були пов'язані з ринком цієї країни, вимушені шукати нові варіанти виробничої кооперації, в тому числі серед національних виробників.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

На питанні міжрегіональної взаємодії акцентували увагу і ряд провідних українських вчених. Так, В. Симоненко стверджує, що забезпечення міжрегіональної єдності відтворювальних процесів є важливим призначенням регіональної соціально-економічної політики [4]. Чинники дезінтеграції регіонів України та моделі внутрідержавної міжрегіональної інтеграції досліджуються в працях І. Сторонянської, яка, зокрема стверд-

Таблиця 1. Обмін продукцією виробничо-технічного призначення між областями України у 1993 р. (%)

Регіони	Сума ввозу і вивозу по регіонам (всього 100%), в тому числі:																									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
1		1,5	0,5	16,6	2,0	0,3	9,3	1,6	3,3	0,8	2,5	6,5	2,1	2,7	11,6	0,5	9,6	0,5	2,5	6,5	1,0	0,8	0,3	1,0	1,4	14,7
2	1,8		1,1	6,9	3,2	0,5	6,6	5,5	4,3	2,3	2,7	7,3	1,5	4,3	19,5	2,4	0,8	0,9	3,9	3,6	5,5	2,5	1,3	0,9	3,6	7,2
3	1,0	2,8		4,2	2,0	1,0	4,2	7,8	10,2	1,5	8,9	9,7	1,8	2,7	5,5	9,0	0,8	1,4	2,9	3,1	2,1	1,7	0,6	0,6	9,3	5,3
4	2,5	0,9	0,4		1,1	0,2	11,3	1,8	4,1	1,6	4,0	5,8	2,0	4,6	11,2	0,4	1,0	0,4	5,6	2,0	0,7	1,6	0,2	1,3	2,7	32,7
5	2,1	2,9	1,2	7,8		0,6	4,7	4,9	11,1	1,5	3,3	4,5	1,0	1,5	20,2	3,2	2,2	0,9	2,9	1,6	2,1	4,2	0,5	1,8	5,7	7,7
6	0,8	1,3	1,6	3,2	1,6		4,7	11,8	2,7	0,7	13,3	9,9	3,1	5,8	6,1	4,9	0,8	0,9	2,1	4,5	6,0	2,7	0,6	2,1	2,9	6,0
7	2,9	1,8	0,7	23,1	1,4	0,5		1,5	3,9	1,6	3,5	3,5	1,9	3,2	8,8	0,7	3,2	0,6	5,8	3,9	3,9	1,1	0,6	0,9	4,2	16,7
8	1,2	3,5	5,6	8,9	3,4	2,9	3,5		4,0	1,3	8,5	10,1	2,7	2,7	4,0	8,8	1,2	4,7	3,0	1,3	6,1	1,3	8,4	3,1	1,5	4,2
9	1,3	1,4	2,2	10,5	4,1	0,3	4,8	2,1		1,6	2,6	6,8	1,7	1,5	15,0	1,4	2,0	1,4	5,1	2,7	2,7	3,4	1,3	3,8	8,2	12,0
10	1,0	2,3	1,0	12,1	1,7	0,3	6,1	2,0	5,0		1,7	6,0	1,6	2,3	31,7	1,1	0,8	0,3	6,5	1,6	1,1	4,7	0,5	0,8	1,8	6,1
11	0,6	0,5	1,1	5,8	0,7	1,0	2,5	2,5	1,6	0,3		59,4	0,4	0,7	2,8	0,9	0,6	1,1	2,5	0,3	0,7	0,6	0,6	1,2	1,8	9,9
12	1,2	1,1	1,0	6,9	0,8	0,6	2,0	2,4	3,2	0,9	48,2		0,8	5,3	3,0	0,7	1,1	0,4	3,5	0,7	1,4	0,6	0,5	1,0	0,7	11,7
13	2,3	1,5	1,0	15,2	1,1	1,1	6,9	4,2	5,0	1,6	2,2	5,2		10,3	9,1	1,4	2,0	0,7	3,2	10,5	1,2	2,0	1,2	0,6	3,0	7,2
14	1,8	2,1	0,9	17,6	0,9	1,1	6,0	2,1	2,2	1,1	1,8	17,2	5,3		3,7	0,6	0,8	0,4	2,8	2,2	1,2	6,5	2,7	0,8	1,9	16,6
15	2,7	3,9	0,7	10,3	4,5	0,5	6,6	1,3	9,0	6,3	3,7	4,0	1,9	1,5		1,3	5,8	1,5	7,9	0,9	2,5	5,7	0,5	2,5	6,3	8,3
16	0,8	0,4	8,5	4,3	5,2	2,7	4,0	6,3	6,1	1,6	6,9	6,8	2,1	1,7	9,6		5,4	*	4,2	2,2	4,6	2,1	1,0	1,7	3,5	7,6
17	8,4	0,6	0,4	5,8	1,8	0,2	9,0	1,4	4,4	0,6	2,4	5,4	1,6	1,2	21,6	0,5		0,5	10,6	1,0	0,6	8,9	0,3	2,0	3,7	7,1
18	1,1	1,8	1,8	6,1	2,0	0,7	4,2	13,9	8,2	0,6	11,6	5,5	1,4	1,3	14,1	7,0	1,4		3,7	1,8	2,6	1,4	1,2	1,2	2,3	3,7
19	1,1	1,5	0,7	16,1	1,2	0,3	8,1	1,8	5,7	2,4	4,9	8,3	1,2	2,1	14,7	1,1	5,3	0,7		1,2	1,1	2,7	0,9	1,9	3,4	11,7
20	6,8	3,2	1,8	13,6	1,6	1,5	13,8	1,8	7,1	1,4	1,4	4,0	9,6	3,9	3,9	1,4	1,1	0,9	3,0		1,4	2,4	1,3	4,1	1,4	7,6
21	1,2	5,4	1,3	5,0	2,3	2,2	14,5	9,4	7,9	1,0	3,7	9,2	1,3	2,4	11,7	3,1	0,7	1,3	3,0	1,5		1,3	1,3	2,1	2,7	4,5
22	0,7	1,9	0,9	9,1	3,4	0,7	3,0	1,5	7,4	3,4	2,2	3,1	1,5	9,6	20,7	1,0	8,7	0,6	5,8	2,0	0,9		0,3	2,4	5,0	4,4
23	0,7	2,4	0,7	3,1	1,1	0,5	4,1	25,2	7,5	0,9	6,2	6,7	2,3	10,4	5,0	1,3	1,0	1,2	1,9	2,7	2,6	0,7		0,9	3,4	7,7
24	1,2	0,9	0,4	8,9	2,1	0,8	3,8	5,1	12,0	0,8	6,7	7,1	0,7	1,7	12,9	1,2	2,8	0,7	5,3	4,8	2,2	3,4	0,5		6,8	7,1
25	0,8	1,9	0,4	11,0	3,3	0,6	8,3	1,3	13,1	0,2	5,1	2,4	1,6	2,5	16,5	1,3	2,8	0,7	4,8	0,8	1,5	3,6	0,9	3,5		11,1
26	2,4	1,0	0,5	35,2	1,1	0,3	8,8	0,9	5,0	0,8	7,3	10,6	1,0	4,6	5,8	0,7	1,3	0,3	4,4	1,2	0,6	0,8	0,6	1,5	3,0	

1 — Автономна Республіка Крим	11 — Луганська область	21 — Хмельницька область
2 — Вінницька область	12 — Львівська область	22 — Черкаська область
3 — Волинська область	13 — Миколаївська область	23 — Чернівецька область
4 — Дніпропетровська область	14 — Одеська область	24 — Чернігівська область
5 — Житомирська область	15 — Полтавська область	25 — Київ
6 — Закарпатська область	16 — Рівненська область	26 — Донецька область
7 — Запорізька область	17 — Сумська область	
8 — Івано-Франківська область	18 — Тернопільська область	
9 — Київська область	19 — Харківська область	
10 — Кіровоградська область	20 — Херсонська область	

жує: "... просторова дезінтеграція є результатом послаблення господарських зв'язків в наслідок посилення замкнутості регіональних економічних систем..." [5].

Системними дослідженнями регіональних аспектів розвитку промисловості займалась провідна наукова установа — Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України [6; 7], але з розформуванням цієї установи відповідні дослідження припинилися.

МЕТА СТАТТІ

Мета статті — проведення аналізу міжрегіональних зв'язків в промисловості та розробка рекомендацій з подолання міжрегіонального відчуження.

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Ще за часів СРСР інформація про коопераційні зв'язки між підприємствами носила переважно відомчий характер і була малодоступною для дослідників, особливо в машинобудуванні, більша частина якого була пов'язана з військово-промисловим комплексом. З отриманням державної незалежності здавалося б, ситуація з отриманням інформації мала б змінитись з боку, але вона ще більш погіршилась. Останні ста-

тистичні дані де відображений обмін продукцією виробничо-технічного призначення і товарами народного споживання між областями України датується 1993—94 рр. (див. табл. 1). З огляду на цю обставину проаналізуємо особливості міжрегіонального обміну на цю дату. З метою спрощення, обмін продукцією виробничо-технічного призначення розглядається як сума ввозу і вивозу між областями. Аналіз даних таблиці засвідчує таке:

— Найбільші обсяги обміну продукцією припадають на Донецьку, Дніпропетровську, Луганську, Запорізьку області. Не складно припустити, що це пов'язано із спеціалізацією цих областей на гірничо-металургійному та паливному комплексі (взаємні поставки залізної руди, вугілля інших складових технологічного процесу).

Виявлені також окремі тісні зв'язки між віддаленими регіонами. Так, у Львівській області 48,2% всього міжрегіонального обміну припадало на Луганську область і 11,7% на Донецьку область. Про які взаємні поставки може йти мова? Можна припустити, що значні обсяги поставок із Львівської області в Луганську приходились на таку продукцію як автотранспортні засоби, автотранспортні засоби, продукцію приладобудування. Тобто тієї продукції на який спеціалізувалась Львівська область. В За-

Таблиця 2. Обмін продукцією виробничо-технічного призначення між областями України (руда залізна (товарна))

Найменування території ввозу	Найменування території вивозу	
	Дніпропетровська область	Запорізька область
АР Крим	+	+
Донецька область	+	+
Запорізька область	+	
Луганська область	+	+
Львівська область	+	
Сумська область	+	
Дніпропетровська область		+

Джерело: [8].

Таблиця 3. Обмін продукцією виробничо-технічного призначення між областями України (верстати металорізальні) за 1994 р.

Найменування території ввозу	Найменування території вивозу																		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
АР Крим	+		+		+			+	+	+	+						+	+	+
Вінницька область		+	+					+	+	+	+					+			+
Волинська область			+					+	+	+	+				+				+
Дніпропетровська область		+	+	+				+	+	+	+	+			+	+	+		+
Донецька область	+		+	+	+		+	+	+	+	+		+		+	+	+		+
Житомирська область	+			+			+	+	+	+	+		+		+	+	+		+
Закарпатська область					+				+	+							+		+
Запорізька область	+	+	+	+					+	+	+		+		+	+		+	+
Івано-Франківська область			+	+			+	+		+	+		+		+	+			+
Київська область		+	+	+	+		+	+	+	+	+		+			+	+	+	+
Кіровоградська область			+		+			+	+	+	+				+		+	+	+
Луганська область		+	+							+	+	+			+	+			+
Львівська область		+	+	+	+				+	+	+	+			+	+	+		+
Миколаївська область			+	+	+		+	+	+	+	+		+		+		+		+
Одеська область		+	+	+		+		+	+		+			+	+	+			+
Полтавська область		+	+	+	+			+	+	+			+		+	+	+	+	+
Рівненська область	+		+	+				+	+	+	+	+			+	+	+		+
Сумська область			+					+	+	+	+	+			+		+		+
Тернопільська область			+					+	+	+	+	+			+	+			+
Харківська область			+	+	+			+	+	+	+		+			+	+		+
Херсонська область			+		+				+	+	+				+	+			+
Хмельницька область		+	+	+				+	+	+	+				+				+
Черкаська область			+					+	+	+	+				+	+			+
Чернівецька область			+	+		+				+	+				+				+
Чернігівська область			+		+			+	+	+	+		+			+			+
м. Київ			+					+	+	+	+	+			+		+	+	+

- 1 — Дніпропетровська область   10 — Одеська область   19 — м. Київ
 2 — Донецька область   11 — Полтавська область
 3 — Житомирська область   12 — Рівненська область
 4 — Закарпатська область   13 — Сумська область
 5 — Запорізька область   14 — Тернопільська область
 6 — Івано-Франківська область   15 — Харківська область
 7 — Кіровоградська область   16 — Хмельницька область
 8 — Львівська область   17 — Черкаська область
 9 — Луганська область   18 — Чернігівська область

карпатський області також найбільші обсяги взаємних поставок приходилося на Луганську область — 13,3%.

— Для переважної більшості областей України найбільш вагомий обмін здійснювався з Дніпропетровською і Донецькою областями, що підтверджує вагому роль цих регіонів в промисловому виробництві всієї держави.

— Спостерігається значний обсяг взаємних поставок між Одеською, Миколаївською, Херсонською областями, у всіх цих регіонах існують суттєві поставки з металургійних регіонів: Донецької, Дніпропетровської, Запорізької областей, а також з іншими окремими регіонами, зокрема Львівською областю. Такі зв'язки відображають спеціалізацію південних областей на суднобудуванні та морському транспорті.

— Для багатьох регіонів поряд з Донецькою і Дніпропетровською областями потужним центром тягіння є Полтавська область, частка якої у взаємообміні Вінницької області становить 19,5%, Житомирської — 20,2%, Кіровоградської — 31,7%, Сумської — 21,6%, Черкаської — 20,7%.

Із вище викладеного можна зробити висновок про дві особливості міжрегіонального обміну. Перша полягає у більш тісній кооперації сусідніх або близько розташованих регіонах. Друга, засвідчує існування значних взаємних поставок між окремими віддаленими регіонами.

Для більш глибокого аналізу доцільно дослідити вплив галузевих особливостей промисловості на харак-

тер міжрегіонального обміну. З цієї метою порівняємо два підрозділи промисловості — добувну і обробну. В першому випадку розглянемо обмін між областями руди залізної товарної (табл. 2), а в другому — верстатів металорізальних (табл. 3).

Як видно із табл. 2 до обміну рудою залізною залучено 7 областей, при чому 99% загального обсягу припадає на 5 регіонів: АРКрим, Донецьку, Дніпропетровську, Луганську, Запорізьку області.

Набагато ширший ареал взаємних поставок верстатів металорізальних (табл.3). Кожна область задіяна в обміні: від 5 постачальників верстатів металорізальних до Закарпатської області до 14 постачальників до Донецької і Київської області. Найбільш широкий ареал поставок в інші регіони здійснювався з Житомирської, Львівської, Луганської, Одеської областей та м. Києва.

Із наведених вище прикладів видно, що обробна промисловість і зокрема, машинобудування набагато ширше залучені до міжрегіонального обміну ніж добувна промисловість.

А як же змінилась ситуація за два з половиною десятиліття із розглянутими вище взаємними поставками? І хоча, як вже зазначалося, подібна статистика на сьогодні відсутня, певне уявлення можна отримати оцінивши динаміку випуску відповідної продукції за ці роки (табл. 4).

Як видно із таблиці виробництво верстатів металорізальних зменшилося майже в 1000 разів, а залізород-

Таблиця 4. Виробництво верстатів металорізальних та концентратів залізорудних неагломерованих

Продукція	Роки			
	1990	2000	2010	2017
1. Верстатів металорізальні (штук)	37000	1350	76	38*
2. Концентрати залізорудні неагломерованих (млн тон.)	77,9	46,2	64,3	60,6

* Показник за 2015 р.
Джерело: [8].

ної сировини лише на 22%. Катастрофічне падіння продукції машинобудування відбулося у всіх її видах, але особливих втрат зазнала верстатобудівна, радіоелектронна промисловість, приладобудування, суднобудування і ряд інших. Це саме ті галузі, які були пов'язані між собою тісними коопераційними зв'язками, які пронизували всі регіони України. Збереження сировинного потенціалу промисловості, а вряди випадків його нарощування, при обвальному падінні обробної промисловості і, зокрема машинобудування, призвели до згортання міжрегіональних зв'язків і посилення експортної орієнтації регіонів, перед усім сировинного характеру. Ось про що свідчать дані таблиці 5.

Найбільша частка експорту товарів у валовому регіональному продукті відзначається у Дніпропетровській, Донецькій, Закарпатській, Запорізькій, Миколаївській областях. Структура експорту цих регіонів показує, що лівову частку становлять: руда, чорні метали та аграрна сировина. Виняток становить Закарпатська область, де висока частка експорту пов'язана з електричними машинами, що безперечно є позитивним, але це виробництво зорієнтовано на коопераційні зв'язки переважно з іноземними державами і не є продуктом міжрегіонального обміну.

Загалом в економіці України намітилось вкрай негативна тенденція: падіння обсягів виробництва в обробній промисловості і в першу чергу в машинобудування призводить до згортання міжрегіонального обміну, що, в свою чергу, веде до економічної замкнутості регіонів, які в своїй діяльності спираються на власні ресурси. А це означає, загалом поглиблення сировинної орієнтації економіки України. Лише декілька регіонів, спи-

раючись на власні ресурси (і то умовно) можуть організувати виробництво високотехнологічної продукції. Це міста Київ, Харків, Дніпро, Запоріжжя, Миколаїв. Так, у м. Києві існує славнозвісний АНТК ім. Антонова, який може розробляти і випускати літаки, але ж двигуни до них виготовляє не менш відоме Запорізьке підприємство "Мотор — Січ". Не заперечні досягнення КБ "Південне" та Південного машинобудівного заводу, але в своїй діяльності вони широко використовують досягнення українських вчених з Харкова, Києва інших регіонів.

Не однозначним є вплив процесів децентралізації на міжрегіональний обмін продукцією виробничого призначення. Про позитиви децентралізації в частині наділення територіальних громад більшими можливостями, в тому числі фінансовими, говорити не варто, вони очевидні. А от спроби окремих регіонів самостійно виготовляти (чи закуповувати за кордоном) складну машинобудівну продукцію без врахування виробничого потенціалу інших регіонів, має більше негативів ніж позитивів. Показовою є ситуація із виробництвом трамваїв. Так, наприклад на сьогодні виробництвом трамваїв займаються у Львові (завод "Електромаш", концерн "Електрон"), Вінниці ("Вінницька транспортна компанія"), Одесі ("Татра-Юг"), Києві та інших регіонах. Така ситуація суперечить сучасним тенденціям. Так, у країнах Європи домінує в межах країнах одне підприємство, що поставляє трамваї як на внутрішній, так і на зовнішній ринки [9]. Із вищевикладеного напрашується висновок, що у сфері промислового виробництва потрібна не децентралізація, а навпаки централізація. Подібні погляди висвітлюючи світовий досвід впливу децентралізації на просторовий розвиток, висловлює І.З. Сторонянська [10].

Таблиця 5. Частка експорту товарів у валовому регіональному продукті, %

	2000	2005	2010	2015
Україна	54,7	39,7	37,7	41,9
АР Крим	23,1	14,2	13,8	-
Вінницька область	28,5	21,3	19,1	30,9
Волинська область	36,6	22,0	23,9	43,6
Дніпропетровська область	119,3	73,9	54,7	65,0
Донецька область	93,1	72,4	80,7	70,2
Житомирська область	26,2	18,4	16,6	25,1
Закарпатська область	54,5	42,3	60,0	82,6
Запорізька область	99,1	68,1	59,4	71,9
Івано-Франківська область	33,4	43,3	19,7	17,7
Київська область	22,1	16,5	23,0	35,5
Кіровоградська область	13,1	13,8	17,0	23,1
Луганська область	57,8	56,3	57,9	23,6
Львівська область	28,2	18,5	18,6	27,9
Миколаївська область	85,9	47,3	52,7	72,7
Одеська область	40,6	25,2	24,8	37,8
Полтавська область	41,9	53,3	39,8	33,8
Рівненська область	18,4	16,6	19,8	23,4
Сумська область	30,7	36,8	32,3	31,9
Тернопільська область	12,6	7,6	8,2	23,9
Харківська область	21,5	14,4	17,4	23,0
Херсонська область	23,9	18,6	17,6	16,2
Хмельницька область	16,1	11,9	12,7	21,6
Черкаська область	38,4	19,3	23,9	18,7
Чернівецька область	24,0	12,4	8,3	12,8
Чернігівська область	23,3	16,8	15,2	32,6
м. Київ	68,4	29,7	28,7	42,2

Джерело: [8].

ВИСНОВКИ

В ідеалі для України в цій сфері ситуація мала б виглядати таким чином: створюється одне підприємство для забезпечення комунальним електротранспортом всіх регіонів з перспективою виходу на зовнішній ринок. До кооперації залучаються регіони де є відповідний виробничий потенціал. А таких регіонів в Україні достатньо: постачання металу — Маріуполь, Запоріжжя, Дніпро, електротехнічне обладнання — Харків, Запоріжжя, Одеса, радіоелектронне — Київ, Львів, Харків, шини та резино-технічна продукція — Біла Церква, Дніпро. Складання кінцевої продукції можна було б організувати у Львові чи Дніпрі де є відповідні виробничі потужності. Реалізація такого сценарію дозволила б збільшити обсяги виробництва, а від так зменшити витрати на одиницю продукції і зробити крок до подолання міжрегіонального відчуження і забезпечення міжрегіональної єдності відтворювальних процесів.

Пропонуються наступні заходи по активізації міжрегіонального обміну промисловою продукцією.

1. Відновити статистичний облік щодо обміну продукцією виробничого призначення між областями України.

2. З метою координації виробничої діяльності на міжрегіональному рівні необхідно в структурі Міністерства економічного розвитку і торгівлі (а краще було б у складі відновленого Міністерства промислової політики) створити інформаційно-аналітичний підрозділ, який надавав би рекомендації про доцільність міжрегіонального обміну.

3. Доцільно відновити наукові дослідження міжрегіональних зв'язків в промисловості використовуючи досвід який був накопичений в Раді по вивченню продуктивних сил України НАН України.

4. Надавати сприяння тим інвесторам, які залучають до процесу виробництва максимальну кількість виробників з України, а не обмежуються створенням лише складальних підприємств з використанням закордонних комплектуючих.

5. Стимулювати створення в Україні крупних організаційних структур у сфері машинобудування, які мала б повний цикл виробництва. Наприклад, автомобілебудування у нас представлено лише складальними підприємствами. А основа конкурентних переваг автомобіля є двигун, яких Україна сьогодні не виробляє.

6. На державному рівні надати пріоритету розвитку машинобудуванню, яке не тільки визначає технічній і технологічній прогрес у будь-якій економічній діяльності, а й у своєму виробництві використовує продукцію всіх видів економічної діяльності, і таким чином, відіграє ключову роль у міжрегіональному обміні.

7. Посилення міжрегіональної взаємодії має відбуватися на принципах системного підходу, згідно якого міжрегіональна інтеграція є складовою частиною регіональної політики держави, яка, в свою чергу, є елементом загальної соціально-економічної політики.

Перспективи подальших досліджень полягають у формуванні державою замовлення на міжрегіональну тематику, в рамках якого доцільно було б акумулювати певний вітчизняний досвід, та ґрунтовно дослідити закордонний досвід міжрегіональної взаємодії. Результати дослідження варто було б використати в методичних рекомендаціях з розроблення стратегії соціально-економічного розвитку регіонів з урахуванням міжрегіонального чинника.

Література:

1. Закон України "Про засади державної регіональної політики" // Відомості Верховної Ради. — 2015. — № 13.
 2. Лист Ф. Национальная система политической экономии. — М.: "Европа", 2005. — 382 с.
 3. Lawrence R. American Machinist/ R. Lawrence. — N.J.: Wiley. — 1983. — Nov. — P. 113.

4. Симоненко В. Політика регіональна. Економічна енциклопедія: У трьох томах. — Т. 2. / Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. — К.: Видавничий центр "Академія", 2001. — С. 808.

5. Сторонянська І.З. Чинники дезінтеграції регіонів України та шляхи формування моделі внутрідержавної міжрегіональної інтеграції / І.З. Сторонянська // Регіональна економіка. — 2004. — № 2. — С. 79—80.

6. Стратегічні пріоритети та сучасні завдання розвитку реального сектора економіки України / Редкол.: Б.М. Данилишин (відп. ред.) та ін. — Черкаси: Брама-Україна, 2007. — 544 с.

7. Машинобудування в Україні: тенденції, проблеми, перспективи / Під заг. ред. чл.-кор НАН України Б.М. Данилишин. — Ніжин: ТОВ "Видавництво Аспект-Поліграф", 2007. — 308 с.

8. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

9. Романенко В.А., Лебедева Л.В. Регіональна промислова політика в контексті глобалізаційних викликів / Глобалізаційні виклики розвитку національних економік: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 19 жовтня 2016 р.) Ч. 1 / Відп. ред. А.А. Мазаракі. — К.: Київ нац. торг.-екон. ун.-т, 2016. — С. 435—445.

10. Сторонянська І.З., Бенювська Л.Я. Просторові асиметрії економічного розвитку в умовах адміністративно-фінансової децентралізації / І.З. Сторонянська, Л.Я. Бенювська // Економіка України. — 2018. — № 2. — С. 50—63.

References:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), The Law of Ukraine "On the Principles of State Regional Policy", Vidomosti Verkhovnoi Rady, vol. 13.
 2. Lyst, F. (2005), Nacional'naja sistema politicheskoy ekonomii [National System of Political Economy], "Evropa", Moscow, Russia.
 3. Lawrence, R. (1983), American Machinist, Wiley, New York, USA.
 4. Symonenko, V. (2001), Polityka rehional'na. Ekonomichna entsyklopediia [The policy of regional. Economic Encyclopedia], Vydavnychyj tsentr "Akademiia", Kyiv, Ukraine.
 5. Storonians'ka, I.Z. (2004), "Factors of disintegration of the regions of Ukraine and ways of forming a model of intergovernmental interregional integration", Rehional'na ekonomika, vol. 2, pp. 79—80.
 6. Danylyshyn, B.M. (2007), Stratehichni priorityety ta suchasni zavdannia rozvytku real'noho sektora ekonomiky Ukrainy [Strategic priorities and current tasks of development of the real economy sector of Ukraine], Brahma-Ukraina, Cherkasy, Ukraine.
 7. Danylyshyn, B.M. (2007), Mashynobuduvannia v Ukraini: tendentsii, problemy, perspektyvy [Machinebuilding in Ukraine: trends, problems, perspectives], TOV "Vydavnytstvo Aspekt-Polihrاف", Nizhyn, Ukraine.
 8. Official site of the State Statistics Service of Ukraine (2017), available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 25 Feb 2019).
 9. Romanenko, V.A. and Lebedeva, L.V. (2016), "Regional industrial policy in the context of globalization challenges", Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia "Hlobalizatsijni vyklyky rozvytku natsional'nykh ekonomik" [International scientific and practical conference Globalization challenges of the development of national economies], Kyiv National Trade and Economics University, Kyiv, Ukraine, pp. 435—445.
 10. Storonians'ka, I.Z. and Benovs'ka, L.Ya. (2018), "Spatial asymmetries of economic development in conditions of administrative and financial decentralization", Ekonomika Ukrainy, vol. 2, pp. 50—63.

Стаття надійшла до редакції 12.03.2019 р.